

ds De Standaard

DAGBLAD. WWW.STANDAARD.BE
MAANDAG 17 SEPTEMBER 2018

Adriaen Brouwer, milde schilder van lallende levensgenieters en zingende kroegtijgers

D2-D3

Marathonman Eliud Kipchoge

De filosofische lessen van
een wereldrecordhouder

16-17

Beroepsgeheim: de trouwplanner

‘Hoe meer ouders
betalen, hoe meer
ze zich bemoeien’

D10-D11

Hormonen in de war

Hoe plastic de
penis schaadt

2-3

Stadsbos blijft loze belofte

De aanplanting van bossen in en om de steden, een belofte van de Vlaamse overheid, is zo goed als stilgevallen. Gent is een eenzame uitzondering.

VAN ONZE REDACTEUR
WIM WINCKELMANS

BRUSSEL | In geen enkele van de 62 Vlaamse steden en gemeenten die voor stadsbossen in aanmerking komen, werd er de voorbije zeven jaar meer dan dertig hectare stadsbos aangelegd. In liefst 32 ervan werd zelfs helemaal geen boom bijgeplaatst. Nochtans waren stadsbossen in of aan de rand van de Vlaamse steden een belofte van verschillende Vlaamse regeringen, opgenomen in onder meer het Pact 2020.

Maar de belofte aanleg van stadsbossen vordert erg traag, blijkt uit een nieuwe studie van Bos+, dat zich inzet voor bosbehoud. Tussen 2011 en 2018 werd er in heel Vlaanderen amper 460 hectare stadsbos aangeplant. Toch stelde de Vlaamse rege-

ring in 2011 al dat ze haar doelstelling had gehaald dat ‘minstens de helft van de stedelijke of kleinstedelijke gebieden over een stadsbos beschikt of er een heeft opgestart’. Het bleek een wensdroom: de bossen zaten nog in een prille planningsfase en zijn er kennelijk in blijven steken.

‘Rond stadsbossen is het de jongste jaren vooral erg stil geweest’, stelt Bert De Somviele, de directeur van Bos+, vast. ‘Bij vragen over het thema verwijst minister van Natuur Joke Schauvliege (CD&V) stevast naar de vooruitgang die geboekt wordt in het Gentse Parkbos, maar er zijn natuurlijk ook nog andere steden in Vlaanderen.’

Gent is inderdaad de grote uitzondering. Net niet de helft van de aangeplante stadsbossen komt voor rekening van de stad, wat te danken is aan de aanplanting van het

Parkbos, ten zuiden van de stad. Elders in Vlaanderen is er bitter weinig gebeurd. Slechts acht gemeenten hebben meer dan de helft van hun doelstelling op het vlak van stadsbossen behaald. Slechts één, Ieper, heeft haar doelstelling al volledig gerealiseerd. Daarbij valt op dat de provincies met de hoogste nood aan extra bossen, Oost- en West-Vlaanderen, het best scoren.

Voor elk een bos op maximaal 5 km

Groen, dat de studie bij Bos+ bestelde, dringt erop aan dat de beloofde stadsbossen tegen 2030 effectief worden geplant, zodat elke stedeling op maximaal vijf kilometer van zijn woning een bos vindt. Elk jaar moet er daarvoor 300 hectare stadsbos bijkomen. ‘Er heerst nu te veel willekeur’,

In 32 steden werd in de afgelopen zeven jaar zelfs helemaal geen boom bijgeplaatst

zegt Vlaams Parlements lid Elisabeth Meuleman. ‘Er is dringend een overkoepelend beleid nodig. Een groene long in elke stad is belangrijk, want mensen die in een groene omgeving wonen, zijn gezonder en gelukkiger.’

Ook Bos+ dringt erop aan dat de Vlaamse overheid opnieuw een trekkersrol opneemt, met een duidelijke deadline en een degelijke monitoring, en dat ze het nodige geld uittrekt.

DESALNIETTEMIN

GEERT SELS

Kaars

Rob de Nijs zal trots zijn. Een van de invloedrijkste kunsthandels ter wereld, Gallery Gagosian, zet in zijn vestiging in Londen een kaars voor het raam. Die zal heel de expositie lang blijven branden. Dat scheelt weer een eind op de factuur voor de vitrineverlichting.

Het werk dat geëxposeerd wordt, is van de Zwitserse kunstenaar Urs Fischer. Dat is eigenlijk een beetje een kapoen. Hij stelt zich namelijk niet altijd even collegiaal op jegens zijn vakbroeders. In zijn kunstwerken voert hij ze geregeld op. Als het dan nog was om ze te vereeuwigen, maar het tegendeel is waar. Hij laat geen spaander van hen heel, fikt ze af tot op de grond.

Eerder maakte hij al levensgrote beelden van zijn collega-kunstenaars Julian Schnabel en Rudolf Stingel. Ook de Zwitserse kunsthandelaar Bruno Bischofberger moest er al aan geloven. Fischer maakt zijn beelden in was en jaagt er dan de brand in. Wat een onverschrokken rebel.

Tot begin november moet Zhukova het nog uitzingen, like a candle in the wind

Deze keer heeft hij Dasha Zhukova ingeblikt tot een Bond-Zonder-Naam-kaars. Het is de dame na haar scheiding van Roman Abramovich vorig jaar misschien een beetje koud in het hart, maar dat wil nog niet zeggen dat men er dan maar een fakkeltheater van moet maken. Het beeld van Zhukova zit relaxed onderuitgezakt in een roze jurk. Met een wiek in haar hoofd. Wat haar te wachten staat, is ingrijpender dan een rituele popverbranding.

Tot blijkt dat die Fischer nog zo'n pitbull niet is. Eigenlijk is hij eerder een luxekat die kopjes geeft. Zhukova is hem namelijk komen smeken om ook eens aan de beurt te komen. Want gaat het werk immers niet over de vergankelijkheid van het leven? En de tijdelijkheid van kunst?

In de loop van de tentoonstelling zal Zhukova haar beeltenis zachtjes zien wegsmelten. Tot 3 november moet ze het nog uitzingen, *like a candle in the wind*. Dan zal ze met een sissertje aflopen.

'Ik dacht: als ik doodga, kom ik daar ook wel overheen'

Bij de Nederlandse schrijfster **LIEKE MARSMAN** werd een halfjaar geleden kraakbeenkanker in de schouder vastgesteld. Ze onderging een operatie en is intussen genezen verklaard. Ze schreef over haar ervaringen het boek 'De volgende scan duurt vijf minuten'. (de Volkskrant).

Milde portrettist van de uitgelaten mens

In piepkleine genrefereeltjes portretteerde Adriaen Brouwer de lallende, zingende, rokende en uitbundige mens. In Oudenaarde krijgt hij een overzichtstentoonstelling.

GEERT VAN DER SPEETEN

'De rugoperatie.' © Städel Museum, Frankfurt am Main, Artothek

Wandtapijten en zilverwerk zijn de trots van het Oudenaardse stadsmuseum

MOU, maar sinds vorig weekend zijn ook de oude meesters er thuis. De Oost-Vlaamse stad koketteert allang met de 17de-eeuwse schilder Adriaen Brouwer, een streekfiguur die met wandelroutes en bierfeesten deel uitmaakt van de lokale identiteit. Maar nu was de tijd rijp voor een overzichtstentoonstelling, een project waarvoor een klein stadsmuseum normaal de lat ruim te hoog voor ligt.

'We begonnen er drie jaar geleden aan', zegt freelance curator Katrien Lichtert. 'In de hoop vijf à tien mooie bruiklenen te bemachtigen. Maar eerder dit jaar programmeerde Haarlem een tentoonstelling over humor in de Gouden Eeuw, *De kunst van het lachen*, die roet in het eten dreigde te gooien. Daar waren ook schilderijen van Brouwer voor aangevraagd. Het KMSKA in Antwerpen gaf ons een stevige zet, we konden van het Metropolitan Museum in New York het sleutelwerk *De rokers* krijgen en toen kwamen ook andere bruikleengers gul over de brug.' In de tentoonstelling zijn nu 26 van de 65 aan Brouwer toegeschreven schilderijen te

zien, naast werk van tijdgenoten als Frans Hals, Savery, Rubens en Rembrandt.

Ook de groeiende appreciatie van Adriaen Brouwers genrefereelen hielp mee. De kwaliteit van zijn werk wordt hoog aangeslagen. Lichtert: 'Brouwer was lang een schilder voor schilders. Rubens had zeventien werken in bezit, ook Rembrandt keek naar hem op. *Brouwerkens*, met vechtende en drinkende lieden van laag alloo, werden een genre op zich. Bij het grote publiek raakte hij vergeten, of herleid tot een clichébeeld. Dat willen we doorprikken. Brouwer schilderde niet alleen liederlijke levensgenieters en kroegtij-

gers, hij was ook een innovatief portrettist en landschapsschilder.'

Lach in vele gradaties

Van Adriaen Brouwers biografie is weinig bekend. Zijn leven was kort en turbulent, over zijn opleiding weten we niets. Lange tijd was zelfs onzeker of hij niet van Haarlem afkomstig was. Maar nieuw onderzoek wees uit dat hij vermoedelijk in 1604 in Oudenaarde geboren werd als zoon van een tapijtwever en al op jonge leeftijd naar de Noordelijke Nederlanden trok.

Brouwer zou later uitgroeien tot een toonbeeld van culturele mobiliteit, even thuis in Noord als in Zuid. Soms assimileerde hij gewoon de heersende modes, om ze naar zijn hand te zetten naargelang de plek.

In Amsterdam maakte hij wellicht kennis met de invloedrijke Bruegeltraditie, die in zijn werk sterke sporen naliet. Ook bij Brouwer vinden we de boerentaferelen terug die op een mild-humoristische manier excessief gedrag en dus ook hoofdzonden zoals gulzigheid en wellust aankaarten.

Brouwer tilde de navolging van Bruegel naar een ander niveau. Hij werd een meester in bondigheid. Een schilder in het klein, met trefzekere tafereeltjes waarin

Brouwer wist de emoties van het moment te vangen

'De rokers', het enige bekende zelfportret van Brouwer. © Metropolitan Museum of Art

slechts weinig personages optreden. Brouwer introduceerde ook nieuwe thema's, zoals dat van de lach in zijn vele gradaties. Als een van de eersten portretteerde hij tabakrokers. Maar vooral was hij een man die de emoties van het moment wist te vangen. In zijn snapshots wijzen daar niet alleen de expressieve gezichtsuitdrukkingen op, maar ook minuscule details zoals een kruik die omkult, een kat die opschrikt of een pas gedoofde kaars waarvan de kringelende rook met minuscule penseelstreepjes is weergegeven.

Monkellachje

Daarnaast hanteerde Adriaen Brouwer met zwier het typische vocabularium en de vette knipogen van het genretafereel, zoals een deur die opent naar de plee of een hand die al te ostentatief naar de rokken grijpt. Dwarse humor was vaak het element dat zijn moraliserende werkjes kruide. We zien in *De rugoperatie* hoe een domoor zich laat behandelen door een charlatan en het uitschreeuwt, maar het is vooral het monkellachje van de toekijker dat de scène kleurt.

In *De rokers* duikt het enige bekende zelfportret van de schilder op: als rokende drinkebroer in een liederlijk gezelschap waarin hij ook zijn rederijkersvrienden Jan Lievens, Joos Van Craesbroeck en Jan Cossiers als clowneske figuren afbeeldt. Het schilderij hangt naast *De roker* van David Teniers, die zich later zou profileren als de opvolger van Bruegel.

Adriaen Brouwer maakte, net als Rubens in zijn late jaren, ook nog een serie landschappen. De fraaie lichtinval, de losse toets en de intieme sfeer vallen op. Maar toch zullen we de schilder vooral onthouden als kampioen van het levensechte: een vrolijke Frans die uit rake expressies van de roes en de bourgondische vadsigheid een maximaal effect wist te puren.

Adriaen Brouwer, meester van emoties. Tot 16/12, MOU Oudenaarde. Hedendaags luik in het Centrum voor de Ronde van Vlaanderen (werk van Guillaume Bijl) en de kerk van Pamele (het kunstparcours Charivari).

★★★★☆

'De pannenkoekenbakker.' © Philadelphia Museum of Art

Activisme

Pussy Riot-lid behandeld in Berlijn

Pjotr Verzilov, het lid van de Russische punkband Pussy Riot dat zaterdag naar Berlijn overgevoerd werd om behandeld te worden voor vergiftigingsverschijnselen, is wellicht het slachtoffer van 'poging tot moord'. Dat heeft zijn ex-vrouw en Pussy Riot-boegbeeld Nadezjda Tolokonnikova aan de Duitse krant *Bild* gezegd. 'Ik geloof dat het een poging was hem te intimideren of te doden', zei ze.

De man werd eerst in een ziekenhuis in Moskou opgenomen, maar een vriend van zijn vader bood aan de behandeling in Berlijn voort te zetten. Verzilov zou niet meer in levensgevaar verkeren. Verzilov, een bekend Kremlin-criticus, liet zich tijdens het voorbije WK Voetbal opmerken door in politie-uniform het veld op te lopen tijdens de finale. (blg)

Erfgoed

Franse Patrimoniumlotto is succes

Meer dan 15 miljoen euro heeft de Franse Patrimoniumlotto opgebracht, 30 procent meer dan de recette van een normale Lotto. Tv-presentator Stéphane Bern is tevreden, zegt hij in *Le Figaro*. Zijn initiatief om de Fransen aan te moedigen historische plekken en bedreigd patrimonium te beschermen en nieuw leven in te blazen, is een onverhoopt succes. De Franse president Emmanuel Macron toonde zich eveneens tevreden met het bedrag. Naar aanleiding van de Journées du Patrimoine bezocht hij met zijn echtgenote Brigitte de Villa Viardot in Bougival, een van de gebouwen op Berns lijst van 'bedreigde monumenten'. De 15 miljoen euro komt terecht in een fonds ter bescherming van het Franse erfgoed.

Postuum

Dichteres Clara Haesaert overleden

De dichteres Clara Haesaert is op 94-jarige leeftijd overleden. Haesaert debuteerde in 1953 met *De overkant* en publiceerde in de loop van de volgende decennia nog zes bundels. Haar poëzie was neoklassiek met een verrassend sensuele inslag. Daarnaast was ze een fervent voorvechtster van het literaire leven in Vlaanderen. Ze was bij de Middagen van de Poëzie, organiseerde de eerste Jeugdboekenweek en was medeoprichter van Het Beschrijf, voorloper van het Literatuurhuis Passa Porta. Haesaert maakte ook jarenlang deel uit van de Nationale Vrouwenraad. Naar aanleiding van veertig jaar dichterschap verscheen in 1993 de bloemlezing *Levenslang het vermoeden*. (red.)